

нравственно-смыслового отношения к образованию: а) ситуация осознания значимости учения как поля удовлетворения собственных потребностей в самовыражении; б) ситуация волевого усилия при вхождении в учебную деятельность; в) ситуация принятия позитивного отношения к ценностям авторитетных людей (в данном случае имеются в виду те, кто ответственно относился к учению); ситуация «столкновения» с событиями, миром вещей, поступков, где пробуждается желание усовершенствовать себя, переживание дефицита компетентности.

Новизна описываемого нами механизма воспитания состоит в преодолении одностороннего понимания воспитания и переходе в связи с этим в другую детерминацию: ситуационно-событийную. Последняя и создала новый механизм воспитания — личностно-развивающую ситуацию.

Н.В.Селзнев

ВОСПИТАНИЕ ОЦЕНОЧНОЙ ГОТОВНОСТИ РЕБЕНКА К ЖИЗНИ

Потребность человека в определенных ценностях не приходит сама собой, чаще всего она формируется на основе правильного обоснованного оценочного отношения к вещам, явлениям, фактам, к людям и миру в целом. Оценочная привязанность превращает окружающий человека мир в значимые, необходимые для потребления ценности, оценочная же неприязнь блокирует такое потребление. Крупницы ценностей, на которых формируется весь жизненный опыт и образ жизни человека, приходят к нему в результате очень трудной, однако обязательной систематической его оценочной деятельности.

Можно дискутировать по поводу того, что первично: потребности человека или его оценочная деятельность. Некоторые рассуждают так: что мне требуется, в чем испытываю нужду, к тому стремлюсь, то и потребляю.

Другие, наоборот: что разумно, обоснованно, что высоко ценю, то и переношу в опыт своей жизни, то и потребляю. Для воспитания логика второго суждения, на наш взгляд, более обоснованна и приемлема со всех точек зрения. Воспитание правильной объективной оценки окружающего мира – первично, а формируемая на этой основе потребность – вторична.

В детстве ребенку постоянно твердят и повторяют: можно – нельзя, надо не надо, хорошо – плохо, да – нет, полезно – бесполезно. Это и есть настойчивое формирование у него оценочных позиций по отношению к конкретным фактам, явлениям, вещам и проч. В свое время Платон рассматривал воспитание как процесс передачи оценочного опыта старшим поколением младшему. “Мать и кормилица, – говорил он, – отец и дядька, лишь только ребенок начинает понимать их, только и хлопочут о его усовершенствовании. Он не может ничего сказать или сделать без того, чтобы они не указали, что вот это справедливо, а то несправедливо, что это похвально, а это постыдно, что это свято, а то нечестиво, что это делай, а того не делай. И если дитя охотно повинуется, то это хорошо” (Диалог “Протагор”).

Постепенно это входит в привычку растущего человека, и он наконец становится самостоятельной оценочной системой, оберегающей и ориентирующей его в этом мире в нужном направлении. Оценочного безразличия у человека быть не должно. Это, во-первых, опасно для него, а во-вторых, может в сильной степени обеднить его жизнь. “Человек в максимальной мере личность, когда в нем минимум нейтральности, безразличия, равнодушия”, – говорит С.Л.Рубинштейн. Эту же мысль в свое время подчеркивает и Ф.Ницше: “Ни один народ не мог бы жить, не сделав сперва оценки. Оценивать значит созидать. Оценка – это драгоценность и жемчужина всех оценочных вещей. Через оценку впервые является ценность. Без оценки был бы пуст орех бытия” (“Так говорил Заратустра”).

О.Н.Погольша, Н.Н.Ушнурцева

ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УЧАЩИХСЯ

В последнее время слово «экология» стало употребляться особенно широко. Так выделяются медицинская, техническая и социальная экология, которые вместе с экологией природных систем составляют современную комплексную экологию.

Социальная экология особенно близка педагогике, она обуславливает возникновение нового аспекта образования. Школа и вся система образования обязаны готовить новые поколения, которые порвут с традицией добиваться от природы каждодневной выгоды без учета последствий. Гуманистическая озабоченность судьбами человечества должна лечь в основу гармонизации взаимоотношений общества и природы. Каждый человек должен овладевать экологической культурой. Он должен осознать общие закономерности развития природы и общества и должен понять, что природа составляет первооснову становления и существования человека. Необходимым условием для формирования экологической культуры является сознание социальной обусловленности взаимоотношений человека с природой.

Человек, овладевший экологической культурой, подчиняет все виды своей деятельности, заботится об улучшении окружающей среды, не допускает ее разрушения и загрязнения. Это касается как различных видов труда, так и отдыха. Для этого ему необходимо овладеть научными знаниями, усвоить моральные ценностные ориентации по отношению к природе, а также практические умения и навыки по сохранению благоприятных условий природной среды. Выразительными показателями экологической культуры являются реальный взгляд в предопределение негативных влияний на природу, разъяснение и пропаганда законов по ее охране. Экологическая культура личности предполагает наличие у человека определенных знаний и

убеждений, а также его практические действия, согласующиеся с требованиями бережного отношения к природе. Экологическая культура становится важным показателем общественной активности.

Формирование и развитие экологической культуры – сложный процесс, который обеспечивается согласованными влияниями идеологии, политики, права, науки, производства, искусства, образования и просвещения.

В нашей республике принимаются разносторонние меры, содействующие повышению экологической культуры всех граждан. Вся система природопользования, законодательные меры по охране природы служат залогом формирования высокой экологической культуры нашего общества. Экологическая культура становится регулятором отношений человека (общества) и природы, она ориентирована на перспективу и связана с решением глобальных проблем современности, а также с дальнейшим прогрессом социального развития.

Понятие «экологическая культура» касается всех сфер материальной и духовной жизни нашего общества. Процесс формирования экологической культуры становится неперменной частью деятельности всей системы образования и воспитания. Прогрессивная педагогическая мысль всегда высоко оценивала роль природы в формировании личности, подтверждая истинность того положения, что вся духовная жизнь человека нераздельно связана с природой. Великие мыслители прошлого – Ж.Ж.Руссо, Г.Песталоцци раскрыли роль природы в нравственно-эстетическом развитии ребенка. Они говорили о воспитании у детей «чувства природы» как оущения ее облагораживающего влияния на человека.

Многие годы проблема изучения природы и формирования отношения школьников к ней была предметом методики естествознания. Особое место уделялось деятельности школьников по преобразованию природы, их участию в общественно полезном и производственном, сельскохозяйственном труде. Однако учебная и практическая работа учащихся, предусмотренная

школьной программой, несла на себе определенный отпечаток стремления «бороться с силами природы» неудержимо использовать ее богатство, что несовместимо с современным пониманием культуры отношений к природе.

Проблема воспитательного воздействия природы на школьников и формирования их отношений к ней все еще мало привлекает специалистов по общей теории воспитания, хотя определенный «научный задел» в этой области есть. Замечательный педагог В.А. Сухомлинский выдвигал задачу: раскрыть роль природы в воспитании стремления к интеллектуальной насыщенности трудовой жизни. В своих трудах он показывает, что заботливое отношение к природе формируется только тогда, когда ребенок улучшает окружающую среду своим трудом. Острота современных проблем взаимодействия общества и природы поставила ряд новых задач перед школой и педагогикой, которые призваны подготовить молодое поколение, способное преодолевать последствия негативных воздействий человека на природу и оптимизировать эти воздействия в дальнейшем.

Экологическое образование можно рассматривать как элемент общего образования, связанный с овладением учащимися научными основами взаимодействия природы и общества (человека). Целью экологического образования и воспитания является формирование системы научных взглядов и убеждений, обеспечивающих становление ответственного отношения школьников к окружающей среде во всех видах деятельности. Следовательно, экологическое образование и воспитание соответствуют целям формирования экологической культуры. Поэтому общая цель формирования экологической культуры подрастающих поколений стоит перед всеми учебными предметами.

Таким образом, учащиеся должны овладевать основами теории и практики оптимизации взаимодействия в системе: природа-общество-человек на базе интеграции экологических знаний и овладение практическими умениями и навыками.

Экологическое образование нацелено на формирование новой культуры отношений учащихся к природе. Необходимость разработки нового аспекта школьного образования обусловлена актуальностью современной проблемы защиты человека от многочисленных опасностей, которыми ему грозит дальнейшее неконтролируемое техническое развитие.

О.О.Марушій

ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Відомо, що життєва активність – це готовність молодій людині до свідомого вибору місця в житті, здатність максимально розкрити й реалізувати свої потенційні можливості, закладені природою, здібності, талант, здатність до власної життєтворчості [1].

У психолого-педагогічному розумінні це уміння: ставити перед собою мету в будь-якій діяльності; приймати рішення в ситуаціях вибору; планувати і складати програму дій; виконувати прийняті рішення [2]. Крім якісних характеристик активності, до уваги приймають і кількісні, які характеризуються трьома рівнями саморегуляції (інстинктивно-ситуаційний, довільно-вольовий, креативний) [2].

Важливе місце у процесі формування особистості займає військово-патріотична активність.

У силу своєї нормативної природи військово-патріотична активність особистості не є постійною величиною. На неї суттєво впливають не тільки норми суспільства, але й соціокультурні, економічні, ідеологічні групи, формальні і неформальні об'єднання.

Тому, у структурі військово-патріотичної активності ми виділяємо блоки, які обумовлені: перший – зовнішніми умовами, які перераховані вище; другий – військово-патріотична діяльність; третій – умови і фактори, які впливають на дію юнака. Саме цей блок, незважаючи на його

важливість, є найменш дослідженим у теорії і практиці. Спираючись на праці дослідників [3,4], ми визначили рівні військово-патріотичної активності: потенційний рівень – характеризується прихованими задатками, які зовнішньо не проявляються. У наших дослідженнях на цьому рівні виявлено до 24,5% допризовників.

Низький рівень характеризується невірною важеністю, ситуаційністю дій і вчинків, відсутністю сформованої власної лінії поведінки через підвищену навіюваність, схильністю керувати у військово-патріотичній діяльності емоціями задоволення або зовнішніми спонуками. Це ситуативна, нестійка військово-патріотична активність. Старшокласників такого рівня у наших дослідженнях було виявлено 39,5%.

Середній рівень характеризується стійкими проявами військово-патріотичної активності. Відзначаються смисловими спонуками “необхідно”, “зобов’язаний”, “потрібно”, “буду”, які побуджуються раціональними, прагматичними мотивами. На цьому рівні, за нашими даними, виявлено 24,8% старшокласників.

На **високому рівні** проявляються старшокласники, які одержують задоволення від військово-патріотичної діяльності, інтерес до її предмета. Це стійка активність, що спонукається інтересом і виявляється в над ситуативній, творчій військово-патріотичній діяльності. На цьому рівні знаходяться 11,2% старшокласників, які взяли участь в експерименті. Таке співвідношення між рівнями військово-патріотичної активності викликає занепокоєння. Адже серед школярів 64,0% не володіють достатнім рівнем військово-патріотичної активності, тобто не сприймають службу в армії за обов’язок охороняти Батьківщину. А це означає, що питання формування готовності старшокласників до військової строкової служби необхідно розв’язувати. На нашу думку, таку форму роботи треба проводити системно. Систематична готовність старшокласників до військово-патріотичної діяльності включає декілька видів: освітню, фізичну, психологічну, соціальну і духовну. За кожним з

видів готовності закріплені певні риси. Показати це можна за допомогою моделі:

Системна модель готовності старшокласників до військової строкової служби

Мета: формування готовності старшокласників до військово-патріотичної активності

Рівні готовності: освітня, фізична, психологічна, соціальна, духовна

Результат: військово-патріотична активність

Велике значення має збір інформації про результативність дій. Але одержати зворотну інформацію досить важко. Адже ця робота проводиться у позаурочний час, коли на формування готовності не відводяться спеціальні години; технологія одержання такої інформації ще не відпрацьована. Саме тому для розв'язання цієї проблеми ми пропонуємо ввести інтегральний показник – військово-патріотична активність старшокласника, який буде показником ефективності урочної і позаурочної роботи закладу освіти. Такий показник буде залежати від зовнішнього і внутрішнього функціонування системи підготовки молоді до служби в Збройних Силах України. Для цього ми визначили: мету педагогічної діяльності, форми реалізації завдань військово-патріотичного виховання, методи реалізації завдань військово-патріотичного виховання. Розглянувши ці складові ми прийшли до висновку, що вони можуть бути компонентами системи підготовки старшокласників до служби в Збройних Силах України.

З цією метою ми почали розробляти основи кожного рівня готовності. Це дозволить визначитись з шляхами реалізації системи підготовки старшокласників до служби в Збройних Силах України.

Література

1. Аксенова Н.П. Организационно-педагогические основы военно-патриотического воспитания

- старшокласників. – Дисс. ... канд.пед.наук. – М. – 1970
2. Киричук О.В. Принципи побудови інноваційної педагогічної системи освітнього закладу // Рідна школа. – 2000. – № 5
  3. Киричук О.В. Педагогічна система освітнього закладу як об'єкт психології управління // Збірник наук. праць учасників П'ятих Костюківських читань. – К.: Генозис, 1998. – Т. III
  4. Киричук О.В., Коберник О.М. Психолого-педагогічна діагностика розвитку учнів та колективу школи. – К. – 1998

Е.Мойсеєнко, Н.А.Грицай

ДИТЯЧА АГРЕСИВНІСТЬ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Зростання агресивності – одна з проблем дитячого колективу, з якою все частіше стикаються вихователі. За останні роки зросли показники підліткової і, що найбільш тривожно, дитячої злочинності, відхилень в емоційному та психологічному здоров'ї дітей дошкільного віку. Практика виховання свідчить про те, що сьогодні значно підвищились потреби педагогів у знанні психології дошкільників для того, щоб пізнати природу проявів дитячої агресивності та своєчасно запобігати небезпечним тенденціям у поведінці дитини. Агресивна дитина завдає багато проблем не тільки тим, хто поруч з нею – дітям, батькам, вихователям, але й самій собі.

Агресивність – це цілеспрямоване нанесення фізичної та психологічної шкоди іншій людині. Діти, що мають схильність до насильства, відрізняються від своїх однолітків не тільки зовнішньою поведінкою, а й психологічно. Агресія дитини – це відображення внутрішнього дискомфорту, невміння адекватно реагувати на події, що відбуваються поруч з нею.

За проявами агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку ми спостерігали під час проходження психодіагностичної практики у групах дитячого садка. Було зафіксовано, що агресивна поведінка має різні форми прояву: вербальна та фізична агресія, пряма та непряма. Якщо непряма вербальна агресія спрямована на обвинувачення або загрозу однолітку (у вигляді скарги, крику, агресивних фантазій), то пряма вербальна агресія являє собою образу та вербальні форми приниження іншої дитини (дражнилки, приниження). Непряма фізична агресія спрямована на нанесення матеріальних збитків іншому через фізичні дії (руйнування продуктів дії іншої дитини, знищення чужих речей). Прямою фізичною агресією є безпосередній напад на іншу дитину та спричинення їй фізичного болю та приниження. Також виділяють символічну (загрози, залякування) та реальну (бійки, дряпання, щипання, хапання за волосся) агресії. Не можна акцентувати увагу тільки на зовнішніх проявах агресивності, необхідно виявити мотиви та переживання, що спонукають дитину на такі дії. Найбільш поширені ситуації, в яких виявляється дитяча агресивність, це: бажання привернути до себе увагу однолітків, ущемлення гідності іншої дитини з метою підкреслити свою перевагу, прагнення захиститися та помститися, бути головним, отримати бажану іграшку. Тобто у кожній ситуації дитина відстоює свої інтереси, демонструє себе, досягає своєї практичної мети.

Причини виникнення агресивності у дітей дошкільного віку можуть бути різними. По-перше, деякі соматичні захворювання або захворювання головного мозку, що сприяють виникненню агресивних якостей у дітей.

На становлення агресивної поведінки впливають особливості сімейного виховання, характер спілкування та покарань, які використовують батьки у відповідь на проявлення гніву у дитини. В цих випадках можна використовувати такі методи впливу: поблажливість та суворість. Практика свідчить, що батьки, які різко придушують агресивність у своїх дітей, не усувають цю

якість, а плакають її, розвиваючи в дитині агресивність. Якщо батьки не звертають увагу на агресивні реакції своєї дитини, то вона починає вважати, що така поведінка дозволяється.

Великий вплив на психологічний стан дітей має телебачення. Шкідливим для їх емоційного здоров'я є багаточасовий перегляд телевізійних передач: як мультфільмів, так і художніх фільмів, в яких є сцени жорстокої спрямованості. Таким чином, діти під час гри стикаються із серйозними ситуаціями, імітують телевізійні сцени насильства, ототожнюючи себе або з жертвою, або агресором і переносять ці сцени у реальне життя. Якщо не можна заборонити перегляд телепрограм, тоді слід дорослим активізувати пояснювальну роботу з дітьми.

Агресивність, що формується в дитинстві, залишається стійкою рисою характеру та зберігається протягом життя людини. Здійснення психолого-педагогічної корекції агресивної поведінки дітей доцільно починати вже у старшому дошкільному віці, бо дошкільний вік відіграє виключно важливу роль у формуванні та закріпленні основних тенденцій поведінки дітей, у тому числі й агресивних.

О.П.Шароватова

ГУВЕРНЕРСТВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Практика гувернерства, що відродилася в державі на початку 90-х років минулого століття, переживши складності економічного, соціально-вікового, професійного характеру, продовжується і зміцнює своє існування.

Сьогоднішня гувернантка, хоча часто цим красивим словом називають репетитора або няньку, - це домашній вихователь, який займається навчанням дітей. До її обов'язків входять і послуги няньки, і виховання дитини, і розвиток її мислення, знайомство з оточуючим світом,

відвідування театрів, виставок, музеїв, гуртків, із школярами вона також має виконувати домашні завдання. Інколи, за бажанням батьків, гувернантка може виконувати одночасно і роль репетитора – поглиблено вивчати з дитиною іноземну мову, математику чи музику.

Практика свідчить, що гувернантку частіше за все наймають дошкільникам, щоб підготувати їх до майбутнього навчання, рідше – для школярів і зовсім рідко – для старшокласників.

Домашнє виховання – словосполучення досить незвичне для сучасної педагогічної термінології. Більш звичніше звучить сімейне виховання, батьківська педагогіка або виховання в сім'ї. Часто говорять і пишуть саме так. Наприклад, розробляючи методiku і техніку виховання в сім'ї, вчені педагоги, психологи, лікарі частіше за все стурбовані різними аспектами батьківської педагогіки.

А чим же відрізняється домашня педагогіка? Дослідники зазначають, що є в домашній педагогіці своя, важко вловима специфіка. Та специфіка, яка по-новому висвітлює, збагачує педагогічне знання про дитину і дозволяє зробити процес виховання цілеспрямованим, розумним та успішним. І, що є немаловажливим, процесом радісним як для вихователів (батьків, педагогів, гувернерів), так і для дітей, їхніх вихованців.

Специфіка феномену “домашнє виховання” походить від двох основних початків – дім і виховання. Сутністю багатофакторного процесу виховання, на відміну від навчання, яке озброює дитину системою знань, умінь і навичок, є формування ставлення до оточуючого світу: до живої і неживої природи, до людського суспільства, до самого себе. Таке певне ставлення і визначає сутність вихованої (чи невихованої) людини. Тобто, щоб виховати Людину, слід мимоволі, щодня, в усіх сферах життя і діяльності дитини впливати на формування її адекватного ставлення до оточуючого життя.

Виховання – явище, з одного боку, суспільне, а з іншого – особистісно значуще для кожної людини. Слід

підкреслити, що особливу особистісну значущість, певну неординарність і специфічність якраз і надає підростаючій людині домашнє виховання, стрижнем якого є поняття “дім”, що філософськи розкривається як система ціннісних ставлень до світу речей і предметів, явищ і подій, різних людей, що його населяють, їхніх життєвих позицій, переконань, характерів, історій життя. І, безумовно ж, їхніх педагогічних позицій.

Тож, домашнє виховання для дитини – це і середовище життя (матеріальне й духовне), і система ціннісних ставлень до світу, у якій вона задіяна від народження, а також перше й головне місце досягнення своїх потенційних можливостей.

Саме домашнє виховання, де дитина – пріоритетна цінність, дозволяє реалізувати головну мету гуманістичної концепції виховання – створення умов для самоактивізації особистості, тобто розвитку такої особистості, яка безперервно стурбована своїм більш повним виявленням і розкриттям внутрішніх можливостей – інтересів і схильностей, здібностей, кращих рис характеру.

Сучасне домашнє виховання стає одним із шляхів утілення в життя нової освітньої філософії виховання особистості – особистісно орієнтованого виховання, яке ставить за мету розвиток вищих моральних (або духовних) цінностей особистості, бере до уваги унікальність дитини, її самодостатність, виховує у дитини переживання стосовно світу людей і світу природи, в яких і відбувається саморозвиток і самовизначення людини як особистості. Очевидно, що одним із засобів реалізації особистісно орієнтованої моделі виховання стає гувернерство.

Тож сьогодні існує гостра необхідність якомога швидше підготувати справжніх фахівців-гувернерів, перед якими, поряд із величезною кількістю працівників дошкільних закладів, стоїть серйозне завдання: ростити й гідно виховувати майбутнє нашої держави.

Щороку ряди гувернерів поповнюються випускниками педагогічних закладів, але спостереження

свідчать, що для більшості з них даний фах виявляється непосильним. Не дивлячись на те, що молоді спеціалісти володіють методиками розвитку й виховання дітей, знайомі з новинками літератури, мають різноманітні педагогічні розробки, але ж залишатися щодня на цілий день наодинці з дитиною, захопити її, викликати пізнавальний інтерес - виявляється здатен не кожен.

У сім'ї гувернер залишається наодинці із найскладнішими проблемами. Він і вихователь, і нянька, і музичний керівник, і фахівець із фізкультури, і медсестра. Дитина в сім'ї, як правило, не відчуває дефіциту спілкування із дорослими. Вона задоволена життям, оточена турботою, увагою, ласкою, і їй зовсім не потрібен незнайомий дорослий, з яким прагнуть залишити її рідні. Головне завдання гувернера – побудувати роботу з дитиною так, щоб вона якомога скоріше прийняла дорослого, відкрилася і йшла йому назустріч.

Не менш серйозною вважається і проблема формування спокійних, добрих, поважаючих відносин з усіма дорослими членами сім'ї. Тривалий час дорослі, як і малюк, певним чином стурбовані, слідкують за діями гувернера, прислуховуються до кожного його слова, гостро реагують на все. Кожен прагне зрозуміти, хто вона ця нова людина, якими є її професійні й людські якості, звички, схильності, прагнення. Гувернерові слід уміти знайти своє місце в уже складеному сімейному середовищі.

Так, у свою чергу постають і серйозні питання вирішення проблеми профорієнтаційної роботи щодо спеціальності гувернера та формування професійної спрямованості майбутніх фахівців, тобто бажання застосовувати свої знання, досвід, здібності у сфері обраної професії, а також здійснення педагогічної практики педагога у якості гувернера, під час якої відбувається не тільки вдосконалення практичних умінь із проведення режимних моментів та розвиваючих занять, а й набуття майбутнім фахівцем власного педагогічного досвіду, що остаточно

впливає на прийняття рішення бути (чи не бути), у даному випадку, гувернером.

Поряд із певними знаннями та уміннями, визначеними у кваліфікаційних характеристиках гувернера, що розробляються З.Г.Зайцевою, Є.Г.Сарапуловою, Н.М.Савельєвою, гувернер-практик, на наш погляд, має володіти специфічними уміннями і навичками, де на першому місці повинні бути психологічні навички спілкування з дітьми, тобто тонке відчуття віку, здатність і вміння брати участь у формуванні взаємин. Так, специфічними психологічними уміннями гувернера мають бути:

- відчуття емоційного стану, настрою дитини на основі ледь помітних ознак визначення її душевного стану; делікатне й ненав'язливе формування духовного світу дитини;

- неображаюче ставлення вимог; регулювання оптимального морально-психологічного клімату у сімейному колективі;

- повага гідності маленької людини й громадянина, справедливість і чесність, навіть у тих випадках, коли гостро зачеплене особисте "Я";

- зберігання перед дітьми витримки;

- здатність поділитися з дітьми емоційною палітрою свого серця, захоплювати їх широтою душі, вести у світ прекрасних почуттів і добрих справ, запалювати радістю і внутрішнім горінням;

- готовність визнати свою помилку, а за необхідністю, знайти в собі сили, щоб вибачитися перед дитиною;

- відвертість у спілкуванні з дітьми, стеження, щоб вони не відчували самотності й незатишності серед оточуючих їх людей, здібність відверто радіти із ними, поділяти їхні невдачі, тривоги, горе;

- пріоритетне прагнення виховувати дітей чесними, вольовими, справжніми громадянами Української держави.

Розуміння внутрішнього стану дитини, вплив з метою поліпшення її пізнавального, емоційного, вольового стану дасть гувернерові можливість позбутися деформаційних явищ у взаєминах.

Дитина є найдорожчою істотою у будь-якій сім'ї і, щоб ця істота стала різнобічно й гармонійно розвиненою особистістю, потрібні педагогічні навички, знання вікової психології, море терпіння і безмежна любов. Безумовно, навіть найкраща у світі гувернантка не зможе замінити дитині сім'ю, але ж у її силах уберегти батьків від неминучих помилок у вихованні, що обернеться у подальшому благом для дитини і допоможе створити теплу, дружню атмосферу у домі, забезпечити психологічний комфорт. А це вже запорука майбутнього успіху.

Як засвідчує практика, запит на гувернерів з роками не тільки не зменшується, а зростає пропорційно до підвищення ролі жінок у виробничому, культурному і політичному житті суспільства. Цілком очевидно, що сьогодні назріла необхідність у навчальних закладах готувати гувернерів-фахівців, розробляти спецкурси, курси перепідготовки не лише для педагогів, які залишилися без роботи, а й взагалі для тих, хто готовий (і відповідає вимогам даного фаху) займатися домашнім вихованням підростаючого покоління, створювати програми, вдосконалювати і перевидавати методичні посібники, враховуючи специфіку роботи, здійснювати профорієнтаційну роботу та впроваджувати педагогічну практику для здобувачів фаху гувернера.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн.: Наук.видання.-К.:Либідь, 2003.
2. Теплюк С. Гувернер в семье // Дошкольное воспитание. – 1999. - №5

ТЕХНОЛОГИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО – ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ДЕТСКОМ ТЕАТРАЛЬНОМ КОЛЛЕКТИВЕ ПОСРЕДСТВОМ УЧЕБНОГО ТРЕНИНГА

Современные ученые-педагоги ведут неустанный поиск новых воспитательных средств и форм, изучают условия духовного развития подрастающего поколения, исследуют различные технологии воспитания, обеспечивающие гуманизацию педагогического процесса.

Развитие творческой личности, ее самостоятельности и инициативы – одна из актуальных задач современной школы. А детское театральное творчество обладает большими резервами воспитательно-образовательного воздействия.

Деятельность школьников в процессе занятий театральным творчеством должна быть, прежде всего, эстетической деятельностью. Это предполагает создание у них установок на познание действительности, всех сторон жизни в различных ее проявлениях, отражение волнующих их нравственных проблем; общение со зрителями через произведение, созданное для театра; формирование интереса к искусству театра; стремление овладеть его выразительным языком, основами актерского мастерства. И в этой связи значение учебного тренинга как одного из способов развития творческой активности у детей, неопределимо.

В психолого-педагогической литературе «Учебный тренинг» представляет собой совокупность различного рода воздействий, подчиненных единой комплексной воспитательной цели, взаимодействующих друг с другом и представляющих собой целостное образование. «Учебный тренинг» как правило, связан с началом этапа воспитательного процесса в коллективе, где дается «старт» рожденной идее.

Понятие «Учебный тренинг» должно соответствовать фактическому смыслу организации художественно-

педагогической работы в коллективе. Оно не должно носить оттенок определенной фрагментарности, разобщенности педагогических воздействий, это несовместимо с комплексным подходом в творческом воспитании. При таком подходе, процесс воспитания юного актера не может быть успешным. «Учебный тренинг», не имеющий глубоко продуманной основы, не являющийся звеном в воспитательной системе, не имеет смысла.

Комплексный подход предполагает органичное «сращивание» многих видов педагогических приемов, дополнение их друг другом, а также взаимного влияния в едином учебно-творческом воспитательном процессе.

«Учебный тренинг» представляет собой своеобразное системное образование, поэтому его конструирование может происходить по определенному алгоритму:

Алгоритм

организации образовательно-воспитательной работы в театральном коллективе посредством «Учебного тренинга»

- Постановка творческой задачи, формулирование цели работы;
- Планирование осуществления творческой задачи;
- Организация выполнения творческой задачи;
- Реализация творческой задачи;
- Анализ и подведение итогов проведения образовательно-воспитательной работы.

Памятка по организации и проведению «Учебного тренинга»

1. Никогда не навязывайте детям свою точку зрения: убедите их принять необходимое решение, и тогда задачи учебно-воспитательного процесса они примут как свои.

2. Проектируя «Учебный тренинг» помните о двухстороннем подходе: деятельном и комплексном. Деятельный подход требует заинтересованности самих

воспитанников, способствует выбору динамичных решений и выработке умений.

3. Комплексность помогает от одной творческой работы получить разносторонний эффект, удовлетворяющий широкий спектр интересов и задач творческой деятельности.

4. Не стремитесь решать сразу все задачи одновременно и равнозначно.

5. В любом «Учебном тренинге» выделите главное звено, отвечающее цели урока и именно через него решайте все остальные творческие задачи.

6. При разработке «Учебного тренинга» еще раз соотнесите содержание с его задачами, целями и условиями осуществления. При этом опирайтесь на интересы и увлечения детей, развивайте правильные ориентации.

7. Каждый этап учебного тренинга, проектируется в совокупности методов, приемов, средств, которые обеспечат максимальную активность, интегративность и самостоятельность в учебно-творческом процессе.

8. Подготовка «Учебного тренинга»- путь к сплочению коллектива. Стремитесь к максимальной четкости в его организации. Способствуйте выработке у детей инициативности, требовательности, общительности, умению распределять обязанности, быстро ориентироваться в ситуациях. От индивидуального «Я» к творческому «Мы». Единство личности и коллектива.

9. Проектируя «Учебный тренинг» помните, что он по своему характеру, эмоциональному воздействию, содержанию может быть присущ только конкретному коллективу, именно этим детям и только данной ситуации и условиям.

10. Подбор, разработка новых форм «Учебного тренинга», с учетом стоящих задач перед коллективом – залог результативной и успешной работы. В банке творческих заданий «Учебного тренинга», имеется большое количество наработок. Совершенствовать имеющиеся модели, соотнести их с конкретными условиями, заинтересовать учеников необычной идеей, является главной задачей режиссера-

педагога. Участие детей в подготовке и проведении учебного тренинга – мощный эмоциональный катализатор, который любую прежнюю идею сделает привлекательной и придаст ей новый эмоциональный импульс.

Таким образом, учебный тренинг, участниками которого являются дети, обладает колоссальной силой влияния: во-первых, создает сильнейшее поле эмоционального заражения, в которое попадает ребенок и приобретает опыт эмоциональных переживаний; во-вторых, центрирует внимание детей на социальном значении происходящего, высвечивая социально-культурную ценность во всей ее общечеловеческой значимости; в-третьих, реальное взаимодействие ребенка в ходе творческой деятельности с конкретным объектом мира подкрепляется высокой удовлетворенностью в силу того, что для подростка крайне важно товарищество, общение, дружеские связи, чувство «своей» группы, где только он и способен ощущать свое «Я» среди других и осознавать себя как некую индивидуальность; наконец, в творческой деятельности легко и незаметно формируется умение взаимодействовать с людьми и воздействовать на окружающие объекты реальной действительности.

Индивидуальная повседневная деятельность ребенка не обладает, как правило, такой силой влияния. Очень часто соприкосновение с миром в текущей повседневности происходит по касательной, не затрагивает глубинных структур личности, в то время как театральное творчество, иницируя духовные силы школьника, оставляет яркий след в его истории личного становления.

Г.Ф.Карпова, А.П.Марченко, С.А.Плужникова
**СЕМАНТИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО
СЛАВЯНСКОГО КОСТЮМА**

Человеку свойственно в силу особенностей психологического склада создавать вокруг себя культурное пространство с помощью различных артефактов. Первичное